

7. Poznańskie Forum Kognitywistyczne

ZESZYT ABSTRAKTÓW

Poznań, 10–11 grudnia 2011

PATRONAT:
Polskie
Towarzystwo Kognitywistyczne

Zakad
Logiki i Kognitywistyki
IP UAM

Wielowymiarowe ujęcie empatii w kontekście choroby afektywnej dwubiegunowej

Marta Andrzejewska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

W ostatnich dwu dekadach intensywnie bada się procesy należące do poznania społecznego (*social cognition*), ze szczególnym uwzględnieniem procesów mentalizacji — teorii umysłu oraz empatii. Zaburzenia funkcjonowania społecznego w aspekcie empatii, charakterystyczne dla autyzmu, Zespołu Aspergera czy schizofrenii, stwierdza się również w odniesieniu do choroby afektywnej dwubiegunowej, zarówno w epizodach manii i depresji, jak też w stanie remisji — wyrównania klinicznego. W niniejszej pracy zwrócono uwagę na dwutorowość badań dotyczących problematyki empatii oraz uwzględniono współcześnie uznawane, wielowymiarowe ujęcie empatii, które może okazać się dobrym diagnostycznym predyktorem dla tego rodzaju zaburzeń nastroju. Przedstawiono także wyniki badań własnych, których celem było zweryfikowanie hipotezy o niejednorodnej naturze procesów empatycznych w kontekście choroby afektywnej dwubiegunowej.

Przetwarzaj, a nie powtarzaj — powtarzające się myśli i funkcjonowanie osobowości a przetwarzanie emocjonalne

Błażej Bączkowski, Beata Granops

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, psychologia

Powtarzające się myśli [Repetitive Thought; Segerstrom, Stanton, Alden, Shortridge, 2003] to grupa strategii regulacji emocji. Spośród klasy tej wybrano dwie strategie: refleksja oraz przeżywanie i poszukiwano ich związków z poziomem przetwarzania emocjonalnego [Baker i in., 2004; 2007]. Do analiz wprowadzono również zmienną poziom funkcjonowania osobowości (wyrażony za pomocą stosowania dojrzałych lub niedojrzałych mechanizmów obronnych), aby sprawdzić hipotezę o osobowościowych uwarunkowaniach wyboru strategii regulacji emocji, które przyjmują postać powtarzających się myśli.

Próba dobrana losowo składała się z 77 osób (74% to kobiety). Wiek badanych mieścił się w przedziale od 19 do 34 lat ($M=23,09$; $SD=2,25$).

Przeżywanie istotnie korelowało z gorzej funkcjonującą osobowością ($r=0,29$; $p<0,05$) i zakłóconym procesem przetwarzania emocjonalnego ($r=0,5$; $p<0,01$). Nie znaleziono korelacji między przeżywaniem a zintegrowaną osobowością. Z kolei refleksja dodatnio korelowała ze zintegrowaną osobowością ($r=0,34$, $p<0,01$) oraz z zakłóceniem procesu przetwarzania emocjonalnego ($r=0,37$, $p<0,01$).

Zastosowanie modelu mediacji, ze zmienną pośredniczącą — refleksja, pokazało, że jeżeli funkcjonowanie osobowości jest na wysokim poziomie (zintegrowanym) i jeżeli dojdzie do uruchomienia strategii regulacji, jaką jest refleksja, to wówczas mogą pojawić się zakłócenia w procesie przetwarzania emocjonalnego ($z = 2,21$; 95% CI [0.04; 0.38]; $p<0,05$).

Zarówno refleksja, jak i przeżywanie zakłócają proces doświadczenia emocjonalnego. Strategie te również pośredniczą między funkcjonowaniem osobowości a skutecznością regulacji emocji.

Bibliografia

1. Segerstrom, S. C., Stanton, A. L., Alden, L. E., Shortridge, B. E. 2003, A multidimensional structure for repetitive thought: What's on your mind, and how, and how much? *Journal of Personality and Social Psychology*, 85 (5), 909–921.

Wpływ mechanizmów kontroli pamięci roboczej na poziom wykonania zadań uwagowych

Łukasz Bola

Uniwersytet Warszawski, Międzywydziałowe Indywidualne Studia Humanistyczne

Mechanizmy kontroli pamięci roboczej, kluczowe dla sprawności jej funkcjonowania [Baddeley 2003, Cowan 2005, Oberauer 2002], są obecnie przedmiotem zainteresowania wielu psychologów poznawczych. Pomimo licznych badań, charakter tych mechanizmów wciąż pozostaje niejasny. W pracy referuję wyniki, uzyskane przez zespół Randalla Engle'a i jego współpracowników, na temat związków sprawności pamięci roboczej z poziomem wykonania zadania antysakkady [*antisaccade task* — Unsworth, Schrock, Engle, 2004] oraz zadania typu *go/no-go* [Redick, Calvo, Gay, Engle, 2011]. Streszczam wyniki eksperymentów oraz rozważam ich implikacje dla wybranych teorii pamięci roboczej — uzyskane dane przemawiają na korzyść zmodyfikowanej teorii Engle'a, zaproponowanej przez Unswortha i Engle'a [2007] oraz teorii przetwarzania kontekstowego Bravera i współpracowników [2001]. Wyniki otrzymane w opisanych badaniach, a także ich implikację teoretyczną, stanowią argument na rzecz przydatności prac zajmujących się związkami sprawności pamięci roboczej i poziomu wykonania stosunkowo prostych zadań angażujących selektywną uwagę dla dalszego wyjaśniania charakteru jednego z kluczowych dla współczesnej psychologii poznawczej konstruktów, jakim jest pamięć robocza.

Bibliografia

1. Braver T. S., Barch D. M., Keys B. A., Carter C. S., Cohen J. D., Kaye, J. A., i in. 2001, Context processing in older adults: Evidence for a theory relating cognitive control to neurobiology in healthy aging, *Journal of Experimental Psychology: General*, 130, s. 746–763.
2. Baddeley A. D. 2003, Working Memory: Looking Back and Looking Forward, *Nature Reviews: Neuroscience*, 4, s. 829–839.
3. Cowan N. 2005, Working memory capacity, Psychology Press.
4. Oberauer K. 2002, Access to information in working memory: Exploring the focus of attention, *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 28, s. 411–421.
5. Redick T., S., Calvo A., Gay C., E, Engle R., W. 2011, Working memory capacity and Go/No-Go task performance: selective effect of updating, maintenance and inhibition, *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition*, 37, s. 308–324.
6. Unsworth N., Engle R. W. 2007, The nature of individual differences in working memory capacity: Active maintenance in primary memory and controlled search from secondary memory, *Psychological Review*, 114, s. 104–132.
7. Unsworth N., Schrock J. C., Engle R. W. 2004, Working memory capacity and the antisaccade task: Individual differences in voluntary saccade control, *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 30, s. 1302–1321.

Samoocena nie wprost — kontrowersje, wątpliwości wokół pomiaru i projekt badania

Krzysztof Cipora, Magdalena Śmieja

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

Wyodrębnić można różne metody pomiaru samooceny wprost i nie wprost. Wykorzystanie pomiaru nie wprost pozwala badać aspekty samooceny niedostępne introspekcyjnie i/lub takie, których badani nie chcą wyrazić w samoopisie. Wyniki pomiaru nie wprost pozwalają przewidywać spontaniczne zachowania, których nie można przewidzieć na podstawie samoopisu. Niemniej jednak, bardzo słabo korelują one z samoopisowymi miarami samooceny oraz z cechami z definicji związanymi z samooceną. W niniejszej pracy przedstawiono metody pomiaru samooceny nie wprost ze szczególnym uwzględnieniem testu ukrytych skojarzeń (IAT — *Implicit Association Test*). Mimo popularności metoda ta jest stosunkowo skomplikowana jeśli chodzi o procedurę badania. Jako propozycję rozwiązania tego problemu zaproponowano budowę analogicznego narzędzia w oparciu o uproszczoną wersję IAT.

Doświadczenie przestrzeni a pojęcia abstrakcyjne

Joanna Durlik

Uniwersytet Jagielloński, Międzywydziałowe Indywidualne Studia Humanistyczne

Geneza i charakter umysłowych reprezentacji znajduje się w centrum zainteresowania szeroko pojętych nauk kognitywnych. Przedstawiciele nurtu poznania ucieleśnionego (ang. *embodied cognition*) uważają, że nawet reprezentacje pojęć abstrakcyjnych (rozumianych tu jako niemające fizycznie istniejących desygnatów) oparte są o sensomotoryczne doświadczenia. Przejście od konkretnego doświadczenia do umysłowej reprezentacji abstrakcyjnego pojęcia wyjaśniane jest w tym ujęciu za pomocą teoretycznego konstruktów *schematu wyobraźniowego*: umysłowa reprezentacja, powstała na bazie wielokrotnie przeżywanego zmysłowego doświadczenia ma stanowić punkt odniesienia i nadawać strukturę pojęciu abstrakcyjnemu. W niniejszej pracy przywołane zostaną wyrastające z nurtu poznania ucieleśnionego teoretyczne analizy i oparte na nich eksperymentalne badania, ukazujące związki doświadczenia przestrzennego i pojęć abstrakcyjnych takich jak podobieństwo czy pozycja społeczna.

Bayesowska analiza w kognitywistyce — wprowadzenie

Bartosz Maciej Janik

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filozofii

W pracy zaprezentowane zostały podstawowe zasady wnioskowania bayesowskiego. Wnioskowanie to, opierając się na prostym schemacie logicznym, doprowadza nas do zaawansowanych koncepcji związanych z wyborem określonych modeli dla posiadanej wiedzy oraz do estymacji parametrów i wnioskowania na ich podstawie. Po przedstawieniu wspomnianych koncepcji, w sposób ogólny zaprezentowane zostaną możliwości rozwoju teorii kognitywnych opartych na wnioskowaniu bayesowskim.

Tytuł jako nośnik informacji i zabieg retoryczny

Beata Jerzakowska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Artykuł jest poświęcony analizie tytułów artykułów ze szkolnego rocznika *Ad notam*, redagowanego przez uczniów klas dziennikarskich. Pokazano, że tytuł może być nośnikiem informacji na temat życia szkoły. Zaprezentowano funkcje, jakie pełnią poszczególne nagłówki, a także skomentowano część zabiegów poetyckich, które zastosowali autorzy tekstów. Udowodniono, że autorzy tekstów są świadomi informacyjnej, wprowadzającej do treści tekstu, deskrypcyjnej, impresywnej oraz retorycznej funkcji tytułu.

Się — czy na pewno zwrotne? Strona medialna w ujęciu gramatyki kognitywnej

Jarosław Józefowski

Uniwersytet Warszawski, filologia angielska

Się w gramatykach języka polskiego jest najczęściej charakteryzowane jako zaimek zwrotny. [Drogosz 2008, s. 40–56] Niemniej jednak, *się* jest często używane w sytuacjach, w których semantyczna zwrotność wcale nie występuje. W tej pracy *się* scharakteryzowane zostanie jako wyznacznik nie strony zwrotnej, lecz strony medialnej, co odbiega znacznie od opisów tradycyjnych, w których strony medialnej albo nie wymienia się w ogóle, albo traktuje się ją jako przypadek marginalny. Największy nacisk w pracy położony został na użycia strony medialnej, które służą usunięciu wykonawcy czynności z pojmowanej sceny i, jako takie, mogą się zaliczać do pewnego rodzaju konstrukcji bezosobowych.

Bibliografia

1. Drogosz A. 2008, *Reflexivization in English and Polish: A Cognitive Grammar Approach*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

„Jak bardzo boli Pani męża?” Konstruktywna krytyka narzędzi do diagnozy bólu.

Weronika Kałwak (1), Marcin Koculak (2)

¹ Uniwersytet Jagielloński, filozofia, psychologia

² Uniwersytet Jagielloński, MISH

Prywatność, subiektywność, nekorygowalność i samopotwierdzający charakter (*self-intimating character* [Aydede 2010]) doświadczenia bólowego, a także jego wielowymiarowość i brak jednoznacznych korelacji z aktywnością nocycceptorów i tzw. zachowaniem bólowym uniemożliwia obiektywny i bezwzględny pomiar bólu [Aydede 2010; Turk, Okifuji 1999]. Istniejące i szeroko stosowane narzędzia służące do badania i diagnozowania bólu skonstruowane są w taki sposób, by spełniać naukowy postulat obiektywności, tym samym dając wyniki, których wartość informacyjna jest wątpliwa. Zarówno UAB Pain Behavior Scale, jak i Visual Analogue Scale, których dotyczy artykuł, łatwo poddają się krytyce, jednak powszechność ich stosowania sprawia, że warto, by była to krytyka konstruktywna. W pracy zawarto ewaluację wymienionych narzędzi oraz propozycję ich przeformułowania, które mogłyby okazać się korzystną zmianą zarówno dla wartości badawczej i diagnostycznej, jak i samopoczucia osób badanych i diagnozowanych.

Bibliografia

1. Aydede M. 2010, „Pain”, in The Stanford Encyclopedia of Philosophy, <http://plato.stanford.edu>
2. Turk, D. C., Okifuji, A. 1999, Assessment of patients' reporting of pain: an integrated perspective. *Lancet*, 353, s. 1784–88.

W poszukiwaniu dobrej przestrzeni. Wprowadzenie do koncepcja Self-Determination Theory oraz jej środowiskowego zastosowania

Małgorzata Kisielewska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, kognitywistyka, dziennikarstwo i komunikacja społeczna

Poniższy artykuł ma na celu zwrócenie uwagi na możliwość wykorzystywania teorii psychologicznych w procesie projektowania. Pokrótce porusza problem interpretacji przestrzeni zarówno z perspektywy projektanta jak i użytkownika. Tekst jest jednocześnie wprowadzeniem do teorii samostanowienia (Self-Determination Theory). STD jako teoria należąca do psychologii pozytywnej, odwołując się do podstawowych potrzeb człowieka, ma duży potencjał jej środowiskowego zastosowania. W artykule został również przedstawiony zarys badań przeprowadzanych w ramach projektu Welcoming Workspace, których wnioski, uzupełnione o założenia teorii samostanowienia, mogą posłużyć jako inspiracja w projektowaniu i rozumieniu przestrzeni.

Temperament i samoocena — znaczenie funkcjonalne oraz wzajemne związki.

Martyna Król

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Instytut Psychologii

Artykuł porusza problematykę związków temperamentu z poziomem samooceny. Przystawiono w nim pokrótce podstawowe wymiary i założenia Regulacyjnej Teorii Temperamentu autorstwa Strelaua, a także funkcjonalne znaczenie cech temperamentu wyróżnionych w jej ramach. Opisano również różne sposoby definiowania samooceny i rolę samooceny dla regulacji zachowania jednostki. Badania własne miały na celu weryfikację hipotezy o związku pomiędzy tymi konstruktami teoretycznymi. Otrzymane rezultaty wskazują, że występuje związek cech temperamentu oraz ich specyficznej konfiguracji z poziomem samooceny. Wnioskować można zatem, że temperament, wpływając na formalne aspekty zachowania, ma swój udział w kształtowaniu samooceny.

Podłoże neuronalne kontroli gestów u kobiet i mężczyzn

Grzegorz Króliczak, Joanna Mańczak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Instytut Psychologii

Wyniki nielicznych badań laboratoryjnych nad funkcjami poznawczymi kobiet i mężczyzn wskazują, iż występują między nimi pewne różnice. Dotyczą one przede wszystkim przetwarzania niektórych aspektów języka, percepcji bodźców, zdolności przestrzennych czy też sekwencjonowania działań manualnych (praksji). Różnice takie chcieliśmy wykazać również przy okazji naszych badań nad neuronalnymi podstawami gestów. W badaniu tym prosiliśmy kobiety i mężczyzn o zaplanowanie, a następnie zrealizowanie gestów symulowanego użycia narzędzi (tranzytywnych) oraz gestów znaczeniowych (intranzytywnych). Jednocześnie aktywność ich mózgu była monitorowana przy pomocy funkcjonalnego rezonansu magnetycznego (fMRI). Przeprowadzona analiza uzyskanych w ten sposób wyników wykazała, iż planowanie gestów tranzytywnych oraz gestów intranzytywnych u kobiet i mężczyzn angażuje odmienne obszary mózgu.

„Człowiek jest jeden a światy dwa”... bilokacja czy teleportacja?

Marta Łukowska, Mateusz Woźniak

Uniwersytet Jagielloński, psychologia

Interakcja w środowisku wirtualnym stanowi coraz częstsza formę aktywności we współczesnym świecie. W niniejszej pracy rozważany jest problem charakteru tejże interakcji, tj. poszukuje się odpowiedzi na pytanie, czy podobna jest ona raczej do bilokacji, czyli stanu przebywania w dwóch miejscach jednocześnie, czy też teleportacji rozumianej jako przeniesienie się w inne miejsce. W tym celu analizowane są dwa z funkcjonujących modeli formowania się poczucia obecności przestrzennej (*feeling of spatial presence*) w środowisku wirtualnym: koncepcji dwubiegunowej oraz modelu MEC. Dodatkowo rozważane są kwestie eksperymentalnej manipulacji obrazem własnego ciała oraz jej konsekwencje obserwowane na poziomie subiektywnych odczuć i zachowania. Ponadto autorzy odwołują się do wyników z dwóch badań własnych: replikacji klasycznego eksperymentu Milgrama w środowisku wirtualnym oraz badań nad poczuciem obecności w ramach procedury wymuszonych przerw w obecności (*forced breaks in presence*). Na podstawie analizy dostępnych danych, autorzy proponują rozstrzygnięcie sporu dotyczącego tego, czy interakcja w środowisku wirtualnym bliższa jest bilokacji czy teleportacji na korzyść opcji drugiej.

Rywalizacja słuchowa jako analogia rywalizacji wzrokowej

Justyna Maculewicz

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytut Psychologii

Treisman [1964], Deutsch [1975b] oraz Egeth [1992] sugerują, iż rywalizacja słuchowa zachodzi, kiedy na dwoje uszu w tym samym momencie prezentowane są znacząco różne sygnały, które walczą o dostęp do percepcji (gdzie percept definiuje się jako reprezentację). Przy czym mechanizmy działania rywalizacji słuchowej nie zostały dotychczas poznane.

Jeśli potraktujemy to zjawisko jako analogiczne pod względem sposobu percepcji bodźców do rywalizacji wzrokowej, należałoby się spodziewać, iż dwa różne materiały dźwiękowe, prezentowane po jednym na każde z uszu, będą spostrzegane na zmianę w czasie (obserwator będzie słyszał raz jeden raz drugi bodziec). Ze względu na charakter bodźca akustycznego, zmiennego w czasie, wydaje się, iż takie bezpośrednie przełożenie warunków zachodzenia rywalizacji nie doprowadzi do jej rzeczywistego wstąpienia.

W proponowanych przeze mnie dwóch eksperymentach chciałabym wykazać, iż rywalizacja słuchowa istnieje oraz wskazać wymiar charakterystyczny dla słuchu, w którym rywalizacja słuchowa mogłaby zachodzić oraz zastanowić, czy hamowaniu podczas rywalizacji będzie podlegać cały materiał prezentowany jednemu uszu, czy też jedynie jego pewne części.

Bibliografia

1. Deutsch D. 1975b, Two-channel listening to musical scales, *Journal of the Acoustical Society of America*, 57(5), s. 1156–1160.
2. Egeth H. E. 1992, Dichotic listening: long-lived echoes of Broadbent's early studies, *Journal of Experimental Psychology: General*, 121, s. 124–125.
3. Koch C. 2008, *Neurobiologia na tropie świadomości*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
4. Lepore E., Pylyshyn Z. 1999, *What is Cognitive Science?*, Blackwell Publishers Ltd.
5. Moore, Brian C. J. 1997, *An Introduction to the Psychology of Hearing*, Academic Press.
6. Triesman A. 1962, Binocular rivalry and stereoscopic depth perception, *Quarterly Journal of Experimental Psychology* 14, s. 23–37.

Tunel Ego. Kilka uwag o podstawowych założeniach epistemologicznych koncepcji „Tunel Ego” Thomasa Metzinger

Joanna Malinowska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Zakład Epistemologii i Kognitywistyki

Percepcja czasu — podstawowe metody badawcze

Bruno A. Mańczak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, psychologia, kognitywistyka

Percepcja czasu jest złożonym zjawiskiem i analiza związanych z nią wyników eksperymentalnych powinna uwzględniać m.in.: długość wykorzystanych interwałów czasowych, zastosowany paradygmat (retro- lub prospektywny) oraz wykorzystaną metodę szacowania czasu [Zakay 1990, s. 80]. Podstawowe pytanie jakie zadają sobie badacze dotyczy różnic między badaniami, wynikających m.in. z wykorzystanych metod. Kolejną kwestią jest to, czy poszczególne rodzaje badań dotyczą różnych procesów poznawczych, czy też obserwowane między nimi różnice wynikają z jednego mechanizmu percepcji czasu [Tobin, Bisson, Grondin 2010, s. 6]. W historii badań nad percepcją czasu wykryto i dobrze udokumentowano kilka podstawowych zależności między charakterystyką sytuacji eksperymentalnej, a skróceniem lub wydłużeniem subiektywnie doświadczonego czasu [Friedman 1990, s. 20].

Bibliografia

1. Tobin S., Bisson N., Grondin S. 2010, An Ecological Approach to Prospective and Retrospective Timing of Long Durations: A Study Involving Gamers, PLoS ONE 5(2), e9271.
2. Zakay D. 1990, The Evasive Art of Subjective Time Measurement: Some Methodological Dilemmas, Cognitive models of psychological time, Routledge, s. 59–84.

Rola prawej półkuli mózgowej w przetwarzaniu językowym i komunikacji werbalnej

Jacek Mańko

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, kognitywistyka

Badania nad lateralizacją funkcji mózgu trwają już około 150 lat. Przez większość tego czasu uważano język za domenę lewej półkuli, co znajduje swoje uzasadnienie tylko przy wąskim jego rozumieniu. Lewa półkula okazuje się być niewystarczająca w szerszym komunikacyjno-intencjonalnym ujęciu języka. W artykule zostaną przedstawione wyniki badań nad osobami z uszkodzeniem prawej półkuli (w tym także te o charakterze porównawczym z pacjentami z uszkodzoną lewą półkulą), u których zaobserwowano rozmaite pragmatyczno-komunikacyjne deficyty. Analiza tych badań wskazuje między innymi na potrzebę skonstruowania możliwie jednolitego paradygmatu badawczego nad takimi zaburzeniami.

Gdzieś ty był, stary draniu? Użycie obelg do celów budowania pozytywnych relacji międzyludzkich.

Łukasz Matusz

Uniwersytet Śląski

Niniejszy artykuł podejmuje zagadnienie użycia wyrażen obelżywych w celu budowania pozytywnych relacji międzyludzkich. Celem obelgi, dyskutowanej w powiązaniu z zjawiskami przeklinania i tabu kulturowego, jest użycie negatywnie nacechowanych zwrotów językowych w celu wywołania u odbiorcy uczucia poniżenia. Jednakże obelga może w pewnych wypadkach przejawiać pozytywną funkcję ekspresywną, służącą do budowania relacji między interlokutorami. Dzieje się tak w kontekście rozmowy dwóch przyjaciół lub dobrych znajomych, kiedy pragmatyczna zasada przyjacielskości przeważa nad negatywną wymową obelgi. Zarówno nadawca, jak i odbiorca wykazują się w takim przypadku hiperrozumieniem danego komunikatu, t.j. interpretacyjnie wychodzą poza jego warstwę leksykalną. Fakt ten staje się dodatkowym czynnikiem wpływającym na utrzymanie i pozytywny rozwój więzi między nimi.

Na krawędzi znaczeń. KL Stutthof — las, obóz koncentracyjny czy muzeum? Refleksja kognitywistyczna.

Tomasz Michalik

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, kognitywistyka, Środowiskowe studia doktoranckie:
Language, Society, Technology & Cognition

Przypatrując się rozwojowi nauk kognitywnych możemy zaobserwować coraz większe zainteresowanie badaniami nad społecznym podłożem zjawisk mentalnych. W prezentowanym artykule w odniesieniu do wspomnianej tendencji, podejmuję problematykę społecznego konstruowania znaczeń, w pryzmacie koncepcji *poznania synergicznego* autorstwa Enrique Bernardeza. Przedmiotem analiz w niniejszej pracy są wypowiedzi mieszkańców Sztutowa dotyczące znajdującego się w tej miejscowości byłego obozu koncentracyjnego. Badaniu poddano sposoby używania pojęć: obóz, muzeum oraz las przez osoby należące do różnych grup wiekowych. W rezultacie wydzielono pola semantyczne dla wspomnianych kategorii, które przeanalizowano w odniesieniu do uwarunkowań historycznych, społecznych oraz kulturowych Sztutowa, jak i historii życia jego mieszkańców. Niniejsza praca oprócz refleksji nad teorią znaczenia jest również próbą zastosowania wiedzy kognitywistycznej w badaniach nad sposobami postrzeganiem przeszłości, w tym tak tragicznej jaką był Holocaust.

Interpretacja przysłów w chorobie Alzheimera

Paula Ogrodowicz (1), Karolina Rataj (2), Marta Marciniak (3)

¹ Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, środowiskowe studia doktoranckie: Language, Society, Technology and Cognition

² Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Instytut Filologii Angielskiej

³ Środowiskowy Dom Samopomocy przy Wielkopolskim Stowarzyszeniu Alzheimerowskim

Niniejszy artykuł prezentuje zagadnienie rozumienia nieznanymi przysłów przez osoby cierpiące na chorobę Alzheimera, która jest przypadłością neurodegeneracyjną, mającą znaczny wpływ na zdolności językowe. Poprzednie badania [Amanzio i in. 2008, Papagno 2001, Chapman i in. 1997, Brundage 1996] pokazały, że osoby chore na Alzheimera mają znaczne trudności ze zrozumieniem języka figuratywnego. Badanie Papagno i innych [2003] wskazało, że źródłem problemu może być zahamowanie znaczenia figuratywnego na rzecz dosłownego, dlatego celem tego projektu było zbadanie, czy pacjenci z demencją typu alzheimerowskiego będą częściej interpretować nieznanne przysłowia w sposób dosłowny.

Bibliografia

1. Amanzio, M., Genciniani, G., Leotta, D., Cappa, S. 2008, Metaphor Comprehension in Alzheimer's Disease: Novelty Matters, *Brain and Language*, 107, s. 1–10.
2. Brundage, S. 1996, Comparison of Proverb Interpretations Provided by Right Hemisphere- Damaged Adults and Adults with Probable Dementia of the Alzheimer Type, *Clinical Aphasiology*, 24, s. 215–231.
3. Chapman, S.B., Ulatowska, K.H., Franklin, R.L., Shobe, E.A., Thompson, L.J., McIntire, D.D. 1997, Proverb Interpretation in Fluent Aphasia and Alzheimer's Disease: Implications Beyond Abstract Thinking, *Aphasiology*, 11, s. 337–350.
4. Papagno, C., Lucchelli, F., Muggia, S., Rizzo, S. 2003, Idiom Comprehension in Alzheimer's Disease: the Role of the Central Executive, *Brain*, 126, s. 2419– 2430.
5. Papagno, C. 2001, Comprehension of Metaphors and Idioms in Patients with Alzheimer's Disease: A longitudinal study, *Brain*, 124, s. 1450–1460.

Gamestorming jako przykład zastosowań poznania rozproszonego

Michał Owskiak

Poznanie rozproszone jest koncepcją, która zakłada, że w procesie poznawczym aktywną rolę odgrywa nie pojedyncza jednostka, ale cały zespół, a nawet artefakty czyli otoczenie, w którym proces poznawczy ma miejsce. Przyjęcie założenia, że umysł jest wynikiem interakcji jednostek ze sobą nawzajem jak i oddziaływania z artefaktami, pozwala na wytłumaczenie niektórych skomplikowanych procesów poznawczych. Niemniej jednak nadal pozostawia otwartym pytanie w jaki sposób zorganizować pracę zespołu, aby proces poznawczy był efektywny. Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie praktyk, które sprawiają, że procesy poznawcze w grupach są jak bardziej efektywne.

Biologiczne podłoże inteligencji w perspektywie współczesnych badań

Katarzyna Paluszkiewicz

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, kognitywistyka

Poniższy artykuł stanowi przegląd wybranych badań dotyczących biologicznego podłoża inteligencji. Szczególny nacisk został położony na zagadnienia związane z wielkością mózgu (i jego poszczególnych obszarów) oraz jego aktywnością, w których poszukuje się podłoża zarówno inteligencji płynnej i skrytalizowanej, jak i tzw. ogólnego czynnika *g*. Kierunek związków między powyższymi zjawiskami nie jest jednak jednoznaczny. Badania dotyczące biologicznych korelatów inteligencji zdają się być jednym z najbardziej obiecujących nurtów badawczych w tej dziedzinie.

Ciało w umyśle. Reprezentacja granic własnego ciała a płeć.

Nina Skrzypska

Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Instytut Psychologii

Koncentracja na reprezentacji ciała w umyśle jest jednym z nurtów obecnych w psychologii eksplorującej problematykę cielesności. Ujmując cielesność w ten sposób pod pojęciem obraz ciała rozumie się zbiór wewnętrznych obrazów uporządkowanych w reprezentacje własnego ciała [Meissner, 1997], których źródłem jest propriocepcja, ale także dane pochodzące z innych zmysłów [Schilder, 1935]. Badania prowadzone w tym nurcie pozwalają przyjąć, iż znaczącą formą przedstawienia własnego ciała jest jego wzrokowy wizerunek [Sakson-Obada, 2009]. Jednak w kontekście reprezentacji granic własnego ciała należałoby wyjść poza wizualne przedstawienie i uwzględnić indywidualne doświadczenie — „poczucie” granic własnego ciała, gdyż ulegając zniekształceniu, może ono przeczyć percepcji.

Bibliografia

1. Sakson-Obada O. 2009, Pamięć ciała. Ja-cielesne w traumie i przywiązaniu, Diffin.

Problem *qualiów* na gruncie filozofii psychiatrii

Adrianna Smurzyńska

Uniwersytet Jagielloński, filozofia, psychologia

Filozofia i psychiatria na pierwszy rzut oka zdają się mieć ze sobą niewiele wspólnego — filozofowie zajmują się jedynie teorią, natomiast psychiatrzy bazują głównie na doświadczeniu w pracy z pacjentami. Dokładniejsza analiza tych dziedzin prowadzi jednak do konkluzji, że mogą się one od siebie wiele nauczyć. Tematem tego referatu jest próba znalezienia takiego wspólnego dla filozofii i psychiatrii gruntu, którym zdaje się być problematyka świadomości, a w szczególności jej subiektywnego aspektu czyli problemu *qualiów*.

Zniewolona wola — o świadomym podejmowaniu decyzji w świetle nauk empirycznych

Katarzyna Joanna Szczęsna (1), Kamil Grefkowicz (2)

¹ Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, filozofia

² Uniwersytet Jagielloński, psychologia

Problem wolnej woli jest jednym z centralnych problemów filozoficznych. Współcześnie nauki empiryczne mogą wnieść interesujący wkład w toczącą się od wielu wieków dyskusję. W niniejszej pracy przedstawimy rezultaty badań neurobiologicznych i psychologicznych dotyczących świadomego podejmowania decyzji. Badania te zainicjował w latach 80' XX w. Benjamin Libet, który wykazał, że (dla prostych czynności) nieświadoma aktywność elektryczna mózgu poprzedza nie tylko podjęcie działania ale też moment uświadomienia sobie decyzji o tym działaniu. Omówimy też filozoficzne implikacje rezultatów uzyskanych przez Libeta i jego następców.

Teoretyczne i metodologiczne problemy badania wartości — propozycja badań

Monika Szczygieł

Uniwersytet Jagielloński, psychologia, pedagogika

Poniższa praca stanowi próbę spojrzenia na problematykę badania wartości, poprzez pryzmat problemów teoretycznych i metodologicznych. Wartości jako konstrukty abstrakcyjne i osobiste stanowią niezwykle trudny obiekt badań. Wpływają na zachowanie jednostki i w związku z tym, niejako z konieczności ich badanie musi zostać podjęte przez psychologię. Praca wskazuje na problemy związane z wykorzystaniem metod ilościowych i jakościowych. Przegląd teoretycznych problemów ujmowania wartości oraz badań empirycznych nad wartościami na gruncie polskim (w oparciu o najczęściej wykorzystywane i podstawowe metody) stanowi punkt wyjścia dla propozycji własnych badań wartości wzorowanych na psychologicznych badaniach postaw utajonych.

Zastosowanie synchronizacji i desynchronizacji sygnału elektroencefalograficznego (EEG) w interfejsach BCI

Beata Szufflitowska

Pomorski Uniwersytet Medyczny, neurokognitywistyka w patologii i zdrowiu

Elektroencefalografia zajmuje się rejestracją pola elektrycznego generowanego przez duże zespoły komórek nerwowych. Synchronizacja (podwyższenie, ERS) oraz desynchronizacja (obniżenie, ERD) sygnału towarzyszy pewnej zmianie związanej z określonym wydarzeniem (np. ruch ręki). Zjawisko to zastosowano w interfejsach mózg–komputer (ang. Brain–Computer Interface, BCI), pełniących głównie rolę manipulatorów. Proces sterowania wygląda w uproszczeniu następująco: specjalne czujniki (elektrody) rejestrują zmiany potencjałów w poszczególnych punktach głowy, sygnał po wzmocnieniu, analizie i sklasyfikowaniu zostaje przesłany do komputera, który za pomocą algorytmów realizuje określone zadania. W pracy podjęto próbę ukazania ewolucji interfejsów opartych na modelu ERD/ERS oraz zastosowanie systemów BCI w protetyce.

Jak „składając jamnika” badać pamięć roboczą u dzieci — raport z badań

Dorota Żelechowska

Uniwersytet Jagielloński, psychologia

Artykuł zawiera przedstawienie metody mającej służyć do trenowania pamięci roboczej — w szczególności z zakresie funkcji aktualizowania informacji — u dzieci w wieku wczesnoszkolnym (8–10 lat). Zadanie ma formę prostej gry komputerowej i opiera się na procedurze „śledzenia umysłowego”. W tekście przedstawiono wstępne wyniki badań, które wskazują na istnienie silnej dodatniej korelacji pomiędzy wynikami uzyskanymi w prezentowanym zadaniu a wynikami uzyskanymi w popularnym zadaniu do pomiaru pamięci roboczej Ospan (zadanie typu operation-word span).